

De thema's ziekte, gezondheid, genezing en levensduur, die ons persoonlijk vaak bezighouden, hebben ook een belangrijke plaats in Gods handelen met Israël.

Ziekte, gezondheid, genezing en levensduur

Ziekte is een verstoring van het leven dat God in zijn oorsprong volmaakt heeft geschapen. Op de zesde en laatste scheppingsdag lezen we niet voor niets: “En God zag al wat Hij gemaakt had, en zie, het was zeer goed” (Gen. 1:31).

Maar dan komt het gebod: “Van alle bomen van de hof mag u vrij eten, maar van de boom van de kennis van goed en kwaad, daarvan mag u niet eten, want op de dag dat u daarvan eet, zult u zeker sterven” (Gen. 2:16-17). Hoewel het accent ligt op het ‘vrij mogen eten van alle bomen’, was er slechts één uitzondering: de boom van de kennis van goed en kwaad. Eten daarvan zou leiden tot een ‘zeker sterven’. Het Hebreeuws geeft letterlijk: ‘stervende sterven’, wat te vertalen is met ‘zeker sterven’, maar ook sterven als een proces impliceert. Immers, toen Adam en Eva van de verboden vrucht hadden gegeten, vielen zij niet meteen dood neer. De mens kreeg een sterfelijk lichaam, dat ziek kan worden en waarvan de levenslengte door de dood wordt begrensd. Zo spreekt Paulus over: ‘het lichaam van de zonde’ (Rom. 6:6); ‘een vernederd lichaam’ (Fil. 3:21) en een ‘sterfelijk lichaam’ (Rom. 6:12; 8:11). Kortom, een lichaam dat gekenmerkt wordt door ouder worden, ziekte, pijn en na verloop van tijd verlies van levensfuncties.

Het verloop van dat proces beschrijft Prediker 12:1-7 heel beeldend:

“Denk aan uw Schepper in de dagen van uw jeugd, voordat de kwade dagen komen en de jaren naderen waarvan u zeggen zult: Ik vind er geen vreugde in; voordat de zon verduisterd wordt, evenals het licht en de maan en de sterren, en de wolken terugkeren na de regen, op die dag, wanneer de bewakers [armen/handen] van het huis zullen beven, de sterke mannen [benen] zich zullen

krommen, de maalsters [gebit] ophouden, omdat ze met weinigen zijn, en die door de vensters [ogen] kijken, verduisterd worden; wanneer de beide deuren [oren] naar de straat gesloten worden, het geluid van de molen verzwakt [spijsvertering], men opstaat bij het geluid van de vogels [rusteloze slaap/vroeg wakker], en alle zangeressen neergebogen zullen worden [zwakker wordende stem], men ook gaat vrezen voor de hoogte, en er verschrikkingen zijn op de weg, de amandelboom [grijs/wit haar] gaat bloeien, de sprinkhaan zichzelf tot last wordt [voortslepen], en de kapperbes [eetlust opwekkers] niet meer helpt; - de mens gaat immers naar zijn eeuwig huis: rouwklagers doen de ronde in de straat - voordat het zilveren koord verwijderd [ruggengraat] wordt en de gouden oliehouder verbrijzeld [schedel/hersenen], de kruik [hart] bij de bron stukgebroken wordt en het rad bij de waterput [longen] verbrijzeld, het stof terugkeert naar de aarde zoals het was, en de geest terugkeert tot God, Die hem gegeven heeft.”

De mens kreeg dus een sterfelijk lichaam, waarbij God de verbinding met de boom des levens verbrak, zodat de mens niet in zijn sterfelijke staat te midden van een gevallen schepping met doornen en distels hoefde voort te leven (Gen. 3:22).

LEEFTIJDEN

De gemiddelde leeftijdsgrens gedurende de zesduizend jaar menselijke geschiedenis, is geen constante. Voor de zondvloed waren leeftijden – naar onze begrippen – nog uitzonderlijk hoog. Zo werd bijvoorbeeld Adam 930 jaar (Gen. 5:5); Jered 962 jaar (Gen. 5:20) en Methusalach 969 jaar (Gen. 5:27).

Heel bijzonder dat je niet alleen je vader kon vragen hoe

het heel vroeger was, maar ook je bet-, betovergrootvader. Zo heeft Lamech, de vader van Noach, maar liefst acht generaties gekend, onder wie zelfs Adam, die hem uit eerste hand over het paradijs en de zondeval kon vertellen. Overgezet naar vandaag, kon je vader ooggetuige van de 80-jarige oorlog zijn geweest (1568 -1648).

Bij gebrek aan schriftelijke overlevering kon de geschiedenis dus (deels door ooggetuigen) heel zorgvuldig mondeling plaatsvinden.

Hoewel uiteindelijk de dood onvermijdelijk was, moet een goede en sterke gezondheid in die tijd dus een redelijke vanzelfsprekendheid zijn geweest. Vergelijken we echter geslachtregisters van Genesis 5 en 11, dan zien we de leeftijden wel steeds verder afnemen.

In Genesis 6 lezen we zelfs dat God na 120 jaar door middel van de zondvloed, met uitzondering van Noach en zijn familie en een deel van de dierenwereld, het leven op aarde abrupt ten einde brengt (Gen. 6:3)¹.

"Overgezet naar vandaag, kon je vader ooggetuige van de 80-jarige oorlog zijn geweest"

EEN NIEUWE FASE

Nadat de zonde van de mens bij de torenbouw van Babel opnieuw een dieptepunt bereikt, zondert de Heere in Abram een eigen volk af: Abram, Izak, Jakob en zijn twaalf zonen groeien uit tot het volk Israël. Maar niet alleen een volk werd door God afgezonderd, ook een land, dat overvloedige van melk en honing. Je zou kunnen zeggen een vergelijkbare situatie met de hof van Eden met aardse zegeningen: "dan zal Ik u op zijn tijd regen geven, zodat het land zijn opbrengst zal geven en de bomen van het veld hun vruchten zullen geven. Dan zal de dorstijd bij u tot de wijnoogst duren, en de wijnoogst zal tot de zaaitijd duren. U zult uw brood tot verzadiging toe eten en onbezorgd in uw land wonen. Ik zal vrede in het land geven, zodat u kunt slapen zonder dat iemand u schrik aanjaagt. Ik zal de wilde dieren uit het land wegdoen en geen zwaard zal meer door uw land gaan" (Lev. 26:4-6). En evenals in de hof: "Ik zal in uw midden wandelen" (vs. 12). Voor wat betreft ziekte luidt de belofte: "Gezegend zult u zijn boven al de volken; onder u zal geen man of vrouw onvruchtbaar zijn, onder uw dieren evenmin. De HEERE zal *alle ziekte* van u weren en geen van de verschrikkelijke kwalen van Egypte, die u hebt leren kennen, zal Hij u opleggen, maar Hij zal ze geven aan allen die u haten" (Deut. 7:14-15).

Bedenk dat Israëls staatsinrichting een theocratie was en dus stond onder Gods rechtstreekse regering, met de voorwaardelijke belofte: "Als u aandachtig luistert naar de stem van de HEERE, uw God, en doet wat juist is in Zijn ogen, als u Zijn geboden gehoorzaamt en al Zijn verordeningen in acht neemt, dan zal Ik *geen enkele van de ziekten* over u brengen die Ik over Egypte gebracht heb, want Ik ben de HEERE, uw Heelmeester. (Exod. 15:26).²

Zo ook Gods belofte aan Salomo: "En als u in Mijn wegen gaat door Mijn verordeningen en Mijn geboden in acht te nemen, zoals uw vader David gewandeld heeft, dan zal Ik uw dagen verlengen" (1 Kon. 3:14).³

De houding van kinderen ten opzichte van hun ouders bepaalde hun 'lengte van dagen': "Eer uw vader en uw moeder, zoals de HEERE, uw God, u geboden heeft, *opdat uw dagen verlengd worden* en opdat het u goed gaat in het land dat de HEERE, uw God, u geeft" (Deut. 5:16; zie ook Deut. 6:2; 11:8-9,21; 30:20). Ongehoorzaamheid leidde daarentegen tot een vroegtijdige dood: "En wie zijn vader of zijn moeder vervloekt, moet zeker gedood worden" (Exod. 21:17).

Gezondheid hield verder nauw verband met de reinheidswetten waarmee Israël de medische wetenschap ver vooruit was. We noemen enkele voorbeelden:

- *Waarschuwing voor besmettelijk voedsel:*
"U moet voor Mij geheiligde mensen zijn. Daarom mag u geen vlees eten van een dier dat op het veld verscheurd is. U moet dit voor de honden werpen" (Exod. 22:31; zie ook: Lev. 7:18, 19, 24-27).
- *Omgaan met besmettelijke ziekten (quarantaine):*
"De kleren van de melaatse bij wie de ziekte is vastgesteld, moeten ingescheurd worden, zijn hoofdhaar moet hij los laten hangen, hij moet zijn baard en snor bedekken en hij moet roepen: Onrein, onrein! Alle dagen dat hij de ziekte heeft, zal hij onrein zijn. Onrein is hij, hij moet afgezonderd wonen. Buiten het kamp moet zijn woongebied zijn" (Lev. 13:45, 46).
- *Verbod op het eten van onreine dieren:*
"U moet daarom onderscheid maken tussen de reine en de onreine dieren, en tussen de onreine en de reine vogels, opdat u zich niet tot een afschuw maakt met de dieren en met de vogels en met alles wat op de aardbodem kruipt, alles wat Ik voor u heb afgezonderd door het onrein te verklaren" (Lev. 20:25).
- *Bedekken van uitwerpselen:*
"U moet bij uw uitrusting ook een schepje hebben, en het moet zó zijn dat u daarmee een gat graaft wanneer u buiten het kamp gaat zitten. Daarna moet u zich omkeren en uw uitwerpselen bedekken" (Deut. 23:13).

- *En dan de algehele bescherming van God tijdens de woestijnreis:*
“Ik heb u veertig jaar door de woestijn laten gaan; uw kleren zijn bij u niet versleten, en uw schoenen zijn niet versleten aan uw voeten” (Deut. 29:5; Neh. 9:21).

Ondanks al deze voorschriften en beloften kwam door Israëls ongehoorzaamheid een hele generatie vroegtijdig in de woestijn om het leven.

“In deze woestijn zullen uw dode lichamen vallen, te weten allen van u die geteld zijn, naar hun volledige aantal, *van twintig jaar oud en daarboven*, u die tegen Mij gemord hebt. U zult beslist niet in dat land komen waarover Ik Mijn hand opgeheven heb, dat Ik u daarin zou laten wonen, behalve Kaleb, de zoon van Jefunne, en Jozua, de zoon van Nun” (Num. 14:29-30).

In die context van een vroegtijdige dood moeten we ook de woorden uit Mozes' gebed begrijpen: “Leer ons zó onze dagen (!) tellen, dat wij een wijs hart verkrijgen” (Ps. 90:12).

De waarschuwing van Mozes in Deuteronomium 28 tot de generatie die wel het beloofde land binnenging, was met betrekking tot ziekte, gezondheid en levensduur uitermate ernstig: “Daarentegen zal het gebeuren, als u de stem van de HEERE, uw God, niet gehoorzaam bent door al Zijn geboden en Zijn verordeningen, die ik u heden gebied, nauwlettend te houden, dat al deze vervloekingen over u zullen komen en u zullen treffen” (vs. 15).

“De HEERE zal u treffen met tering, koorts en ontsteking” (vs. 22).

“De HEERE zal u treffen met zweren van Egypte, met gezwellen, met uitslag en schurft waarvan u niet genezen kunt worden” (vs. 27).

Met als uiteindelijk gevolg: “De HEERE zal u verspreiden onder al de volken, van het ene einde van de aarde tot aan het andere einde van de aarde” (vs. 64).

Opmerkelijk dat de geschiedenis van Adam en Eva, die de hof moeten verlaten en waar de dood zijn intrede doet, zich herhaalt (zie o.a. Lev. 18:25).

Ondanks de gedeeltelijke terugkeer uit de Assyrische en Babylonische ballingschap is Israël nooit meer een natie onder Gods rechtstreekse heerschappij geweest.

EVANGELIE VAN HET KONINKRIJK

Maar na vierhonderd jaar doorbreekt God Zijn stilzwijgen en komt de veelbetekenende belofte tot een jonge Joodse maagd: “En zie, u zult zwanger worden en een Zoon baren en u zult Hem de naam Jezus geven. Hij zal groot zijn en de Zoon van de Allerhoogste genoemd worden, en God, de Heere, zal Hem de troon van Zijn vader David

geven, en Hij zal over het huis van Jakob Koning zijn tot in eeuwigheid en aan Zijn Koninkrijk zal geen einde komen” (Luk. 1:31-33).

Vanuit die belofte moeten we ook het optreden en de prediking van de Heere Jezus begrijpen. Op Hem rustte het erfgenaamschap van Davids troon en dus predikte Hij het Evangelie van het (aanstaande) Koninkrijk met alle zegenrijke gevolgen die dat koninkrijk tot gevolg zou hebben: “En Jezus trok rond in al de steden en dorpen en gaf onderwijs in hun synagogen, en Hij predikte het Evangelie van het Koninkrijk en genas *iedere* ziekte en *elke* kwaal onder het volk” (Matt. 9:35).

In diezelfde lijn kregen ook Zijn discipelen een koninkrijk-mandaat: “En Hij riep Zijn twaalf discipelen bij Zich en gaf hun macht over de onreine geesten om die uit te drijven, en om *iedere* ziekte en *elke* kwaal te genezen” (Matt. 10:1).

"De Koning Messias en Zijn apostelen prediken het Evangelie van het Koninkrijk, dat begeleid en bevestigd wordt door de tekenen van het koninkrijk"

Wat is hier aan de hand? De Koning Messias en Zijn apostelen prediken het Evangelie van het Koninkrijk, dat begeleid en bevestigd wordt door de tekenen van het koninkrijk die tevens de geloofsbrieven van de Messias waren. Denk in dit verband aan het antwoord op de vraag van Johannes de dooper, die hij via zijn discipelen aan Jezus stelde: “Bent U het Die komen zou, of verwachten wij een ander? En Jezus antwoordde en zei tegen hen: Ga heen en bericht Johannes wat u hoort en ziet: blinden worden ziende en kreupelen kunnen lopen; melaatsen worden gereinigd en doven kunnen horen; doden worden opgewekt en aan armen wordt het Evangelie verkondigd” (Matt. 11:3-5).

Aan die bewijslast van de tekenen refereert ook Petrus op de Pinksterdag: “Israëlitische mannen, luister naar deze woorden: Jezus de Nazarener, een Man Die u van Godswege *aangewezen* is door krachten, wonderen en tekenen, die God in uw midden door Hem gedaan heeft, zoals u ook zelf weet” (Hand. 2:22).

En vanuit die context begrijpen we ook Petrus' oproep in het daaropvolgende hoofdstuk: “Kom dus tot inkeer en

bekeer u, opdat uw zonden uitgewist worden en er tijden van verkwikking zullen komen van het aangezicht van de Heere, en Hij Jezus Christus zal zenden, Die tevoren aan u verkondigd is. Hem moet de hemel ontvangen tot de tijden waarin alle dingen worden hersteld, waarover God gesproken heeft bij monde van al Zijn heilige profeten door de eeuwen heen” (Hand. 3:19-21).

Vervolgens zien we de tekenen van het koninkrijk, oftewel ‘de tijden van verkwikking, waarin alle dingen hersteld worden’ als rode draad door het boek Handelingen heenlopen.

Zoals bij Petrus in Jeruzalem: “... zodat zij de zieken naar buiten droegen op de straten en hen op bedden en ligmaten legden, opdat, wanneer Petrus voorbijkwam, ook maar zijn schaduw op iemand van hen zou kunnen vallen. En ook de menigte uit de steden in de omgeving kwam gezamenlijk naar Jeruzalem. Men bracht zieken en hen die door onreine geesten gekweld werden, en zij werden *allen* genezen” (Hand. 5:15,16).

Het past allemaal in het beeld van het beloofde Messiaanse rijk en de zegeningen die dan het volk ten deel zullen vallen (zie o.a.: Zach. 8:4; Jes. 65:20,22).

DE GELEIDELIJKE OMSLAG

Maar Israël kwam niet tot bekering, waardoor de terugkomst van de Messias werd uitgesteld en tekenen van het koninkrijk geleidelijk wegebden.

Zo moest Paulus Trofimius in Milete ziek achterlaten (2 Tim. 4:20); adviseert hij Timotheüs: “Drink niet langer alleen water, maar gebruik een kleine hoeveelheid wijn, voor uw maag en uw veelvuldige (!) kwalen” (1 Tim. 5:23).⁴ Zelf had Paulus mogelijk een oogaandoening, zo lijken we op te kunnen maken uit Galaten 6:11: “Zie met wat een grote letters ik u met mijn eigen hand schrijf.” Hij spreekt over Lukas als ‘de arts, de geliefde’ (Kol. 4:14), die hem tot het einde van zijn gevangenschap terzijde heeft gestaan (2 Tim. 4:11).

GOD GEBRUIKT ZIEKTE EN ZWAKHEID

In plaats van alle ziekten en zwakheden te genezen, blijkt de Heere deze juist in een later fase te gebruiken. Denk aan Paulus’ bekende woorden: “En opdat ik mij door het allesovertreffende karakter van de openbaringen niet zou verheffen, is mij een doorn in het vlees gegeven, een engel van de satan, om mij met vuisten te slaan, opdat ik mij niet zou verheffen. Hierover heb ik de Heere driemaal gesmeekt dat hij van mij weg zou gaan. Maar Hij heeft tegen mij gezegd: Mijn genade is voor u genoeg, want Mijn kracht wordt in zwakheid volbracht. Daarom zal ik veel liever roemen in mijn zwakheden, opdat de kracht van Christus in mij komt wonen” (2 Kor. 12:7-9). Veelzeggend is ten slotte de ziekte en het herstel van

Epafroditus waarover Paulus aan de Filippenzen schrijft: “Ik heb het echter nodig geacht Epafroditus naar u toe te sturen, mijn broeder, medearbeider en medestrijder, en uw gezant en dienaar in wat ik nodig had, omdat hij vurig naar u allen verlangde en in grote angst verkeerde, omdat u gehoord had dat hij ziek was. Hij is inderdaad ook ziek geweest, tot dicht bij de dood, maar God heeft Zich over hem ontfermd, en niet alleen over hem, maar ook over mij, opdat ik niet droefheid op droefheid zou hebben. Daarom heb ik hem des te sneller gestuurd, opdat u zich weer kunt verblijden als u hem ziet, en ik minder droevig ben” (Fil. 2:25-28).

Is Epafroditus door de Heere genezen? Ja. Stond dat van tevoren al vast? Nee, waarom anders die zorg over Epafroditus’ gezondheid?

Kortom, God geneest ook in deze tijd, alleen gebeurt dat incidenteel en niet grootschalig als tekenen van het koninkrijk. Genezing is dus niet een kenmerkend patroon voor Gods handelen in deze tijd, maar wel na Christus’ wederkomst, de oprichting van Zijn koninkrijk en het herstel van alle dingen. Het zal een tijd zijn waarin menseelijke leeftijden weer hoog zullen oplopen (Jes. 65:20-22) Denk daarbij ook aan de wonderbaarlijke tempelbeek, die vanuit Jeruzalem zal stromen: “En langs de beek, langs de oever ervan, zullen aan deze kant en aan de andere kant allerlei vruchtbomen opkomen, waarvan het blad niet zal verwelken en waarvan de vrucht niet zal opraken. Elke maand zullen ze nieuwe vruchten voortbrengen, want het water ervoor stroomt uit het heiligdom. De vrucht ervan zal tot voedsel dienen en het blad ervan tot *genezing*” (Ezech. 47:12).

Tot die tijd mogen we ons getroost weten door de woorden in Romeinen 8:22-23: “Want wij weten dat heel de schepping gezamenlijk zucht en gezamenlijk in barensood verkeert tot nu toe. En dat niet alleen, maar ook wijzelf, die de eerstelingen van de Geest hebben, ook wij zelf zuchten in onszelf, in de verwachting van de aanneming tot kinderen, namelijk de verlossing van ons lichaam.” ●

1. *Hetzelfde aantal jaren waarop de Heere het leven Mozes vroegtijdig beëindigt (Deut. 34:7).*
2. *De eerste vermelding van ‘ziekte’ in de Bijbel. In tegenstelling tot de volken, is de HEERE Zelf hun Heelmeester.*
3. *Hoewel niet altijd in vertalingen is terug te vinden, spreekt de Bijbel vaak over ‘dagen’ als het gaat om de lengte van het aardse leven, dat dus een beperkte houdbaarheidsdatum heeft. Zie o.a. Gen. 47:8,9 waar de vertaling zou moeten zijn: ‘de dagen van de jaren van mijn leven’.*
4. *Woord voor ‘kwalen’ (asteneia) is hetzelfde als dat wat gebruikt wordt voor de ziekten die Paulus genas op Malta (Hand. 28:9).*